

KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ NUOSTATA DĖL KOMUNIKACIJOS KAIP MOKINIŲ POŽIŪRIO Į KŪNO KULTŪROS UGDYMAŠI DETERMINANTĖ

Vilija Fominienė, Laimutė Kardelienė, Kęstutis Kardelis

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Vilija Fominienė. Lietuvos kūno kultūros akademijos, edukologijos krypties doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis — kūno kultūros mokytojų komunikacija, komunikacinė kompetencija.

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojami veiksniai, lemiantys mokinių požiūrį į kūno kultūros ugdymąsi. Remiantis mokslo tyrimais, iškeliami du pagrindiniai veiksniai: kūno kultūros mokytojo elgsena ir kūno kultūros kaip mokomojo dalyko turinys, nusakantis mokinių požiūrį į fizinį aktyvumą. Paskui pristatomas tyrimas, kurio tikslas — atskleisti kūno kultūros mokytojų nuostatos dėl komunikacijos kaip mokinių požiūrio į kūno kultūros ugdymąsi determinantės ypatumus. Pažymėtina, kad tyrimo prielaida apie kūno kultūros mokytojų neigiamą nuostatą dėl komunikacijos formuluota remiantis įvairiose šalyse (ir Lietuvoje) atliktais tyrimais pedagoginės komunikacijos srityje ir prasminės nuostatos koncepcija (Augis, Kočiūnas, 1993).

Tiriamąją imtį sudarė 110 kūno kultūros mokytojų, atsitiktinai parinktų iš bendrojo lavinimo mokyklų didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Taikytas V. V. Bojko (2000) testas iš tokių penkių skalių: neatskleistas žiaurumas bendraujant su žmonėmis ir apie juos samprotaujant; bendraujant atvirai demonstruojamas žiaurumas; pagrįstai neigiamas požiūris į bendravimo situacijas dalyvių; niurzgėjimas dėl nepagrįstai neigiamai vertinamo bendravimo; negatyvi patirtis bendraujant.

Nustatyta, kad tirtų kūno kultūros mokytojų nuostatai dėl komunikacijos socialiniame gyvenime būdingesnis netiesioginis žiaurumas ir pagrįstas neigiamas požiūris į komunikacijos akto dalyvių, mažiau būdingi — niurzgėjimas bendraujant ir neigiama patirtis bendraujant. Be to, tyrimo duomenys rodo, kad 33,6% tirtų kūno kultūros mokytojų nuostata dėl komunikacijos neigiama. Verta pažymėti, kad kūno kultūros mokytojai vyrai turi neigiamą nuostatą dėl komunikacijos socialiniame gyvenime (atitinkamai 57,5% ir 42,5%; $p < 0,05$).

Tyrimo rezultatai leidžia formuluoti išvadas: 1) dažnesnė kūno kultūros mokytojų neigiama nei teigiama nuostata dėl komunikacijos atskleidžia tokią kūno kultūros veiklos situaciją, kurią retokai galima būtų apibūdinti kaip pedagoginį demokratiškumą; 2) vyresni kūno kultūros mokytojai dėl amžiaus, taigi ir profesinės bei gyvenimiškos patirties, dažniau nei jaunesni pedagogai modeliuoja bendravimo situacijas vadovaudamiesi kauzališiosios atribucijos principais.

Raktažodžiai: kūno kultūros pamoka, nuostata dėl komunikacijos, požiūris į ugdymąsi, pedagoginis demokratiškumas.

IVADAS

Mokykloje kūno kultūra yra bendrojo mokinių lavinimo dalis, ypač siekiant padėti mokiniams suvokti įvairialypę kūno kultūros vertę sveikatai ir socialinei integracijai (Bitinas, 2004). Pažymėtina, kad pozityvaus požiūrio į fizinę veiklą formavimas buvo ir yra svarbus ugdymo programų uždavinys (Ryan et al., 2003). Tai rodo, kad norint išugdyti mokinių norą dalyvauti fizinėje veikloje visą gyvenimą svarbu išmanyti veiksniai, lemiančius nuostatą į kūno kultūrą kaip mokomąjį dalyką.

Ugdant mokinių kūno kultūrą atskleista, kad įvairūs aplinkos veiksniai lemia jų suvokimą apie kūno kultūrą kaip mokomąjį dalyką. Tyrimai rodo, kad mokytojo elgsena ir dalyko programos turinys gali būti įvardyti kaip pagrindiniai, lemiantys mokinių nuostatas į kūno kultūrą. Mokymo metodų ir mokymo turinio svarbą neigiamų arba teigiamų mokinių nuostatų formavimuisi iškėlė M. D. Luke, L. D. Cope (1994) ir S. Ryan su kolegomis (2003), o D. V. Fonariov E. A. Panfilova (2004) teigia, kad ypač svarbūs malonūs netikėtumai pamokoje.

Aiškinantis, kokia bendra Vakarų Europos mokinių nuomonė dėl mokyklinio fizinio lavinimo (Piech, Wojnar, 2002), matyti: kuo vyresni mokiniai, tuo mažiau galvojančių, kad kūno kultūros pamokos įdomios. Be to, vis dažniau norima turėti daugiau teisių pasirenkant fizinio lavinimo formas ir turinį. Skirtingi berniukų ir mergaičių lūkesčiai ne tik dėl kūno kultūros pamokų turinio (Laker, 2000; Ryan et al., 2003; Vilkas, Kviklienė, 2003), bet ir dėl kūno kultūros mokytojo (Luke, Cope, 1994; Vilkas, Raškauskienė, 2005). G. Arbogast ir J. P. Chandler (2005) pažymi, kad kūno kultūros mokytojo pagarba mokiniui kuria produktyvią mokymosi aplinką. Kiti tyrimai rodo, kad mokiniai labiausiai vertina pagarbų kalbėjimąsi, įskaitant humorą (Aicinena, 1991; Ryan et al., 2003; Фонарѐв, Панфилова, 2004; Vilkas, Raškauskienė, 2005). Pradinukai ir paaugliai ypač vertina šias mokytojo nuostatas: gerumą bendraujant (Назарова, 2004), tikėjimą mokinių gebėjimais, norą juos išmokyti (Martin, 2002). Be to, įrodyta, kad mažiau gabūs kūno kultūros veiklai mokiniai dažnai turi neigiamą nuostatą dėl fizinio aktyvumo, o šio požiūrio pasekmė — tai situacijos įveikos strategija, atsiskiriant ar stebint kitų (labiau gebančių) veiklą, žaidimo metu nusileidžiant gabesniesiems (Silverman, 1999 — cit. iš Martin, 2002).

Apžvelgti tyrimai rodo, kad verta gilintis į mokytojų nuostatą dėl komunikacijos kaip mokinių požiūrio į kūno kultūros ugdymąsi determinantę. Tikėtina, kad kūno kultūros mokytojai gali turėti neigiamą nuostatą į komunikaciją, esant tam tikroms socialinėms situacijoms. Tokia prielaida formuojama remiantis tyrimo rezultatais apie kūno kultūros mokytojo pedagoginę komunikaciją (Martin, 2002; Ryan et al., 2003) bei prasminės nuostatos koncepcija (Gordon, 1991 — cit. iš Ryan et al., 2003; Augis, Kočiūnas, 1993), teigiančia, kad veikloje susidariusios asmens prasminės nuostatos gali išlikti jam susidūrus su daugeliu panašios reikšmės objektų ir nulemti jo elgesį daugeliu panašių situacijų.

Tyrimo objektas — kūno kultūros mokytojų nuostatos dėl komunikacijos socialiniame gyvenime.

Tyrimo tikslas — atskleisti kūno kultūros mokytojų nuostatos dėl komunikacijos kaip mokinių požiūrio į kūno kultūros ugdymąsi determinantės ypatumus.

TYRIMO METODIKA

Tyrimo dalyviai. Tiriamąją imtį sudarė 110 kūno kultūros mokytojų, atsitiktinai parinktų iš didžiųjų Lietuvos miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio) vidurinių bendrojo lavinimo mokyklų. Tarp tyrimo dalyvių, kurių amžius ir pedagoginio darbo stažas buvo atitinkamai $37,7 \pm 1,02$ ir $17,05 \pm 0,6$ metų, vyrai sudarė 46,4% ($n = 51$) imties sklaidos, o moterys — 52,7% ($n = 58$). Vienas tyrimo dalyvis lyties nenurodė. Pagal įgytą kvalifikacinę kategoriją 68,5% ($n = 74$) turėjo kūno kultūros mokytojo, o 31,5% ($n = 34$) — sporto šakos trenerio kvalifikacinę kategoriją (du tiriamieji profesinės kvalifikacijos nenurodė).

Tyrimo metodas. Tyrimo dalyvių nuostatai dėl komunikacijos tirti taikytas V. V. Bojko (2000) testas, kurį sudaro penkios teiginių skalės: neatskleistas žiaurumas bendraujant su žmonėmis ir sprendžiant apie juos; atviras žiaurumas santykiuose su žmonėmis; pagrįstas negatyvus požiūris į žmones (sprendžiant ir samprotaujant apie kitus žmones); niurzgėjimas (negatyvius bendravimo ir socialinio gyvenimo faktus asmuo vertina perdėtai neigiamai); negatyvi bendravimo su aplinkiniais patirtis.

Kiekvienam atskiros skalės teiginiui skiriamas atitinkamas balas už atsakymo variantą — *su-tinku* arba *nesutinku*. Bendra visų skalių teiginių įvertinimo suma — 100 balų. Jei tiriamojo asmens surinkta balų suma didesnė nei vidutinis visos grupės balas, vadinasi, jo nuostata dėl komunikacijos yra neigiama.

Statistinė analizė. Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant duomenų kaupimo ir analizės *SPSS 10.0 for Windows* programos paketą. Aprašomosios statistikos metodais apskaičiuotos įvairių rodiklių skaitinės charakteristikos (vidurkiai, standartinės paklaidos ir kt.). Kokybinių požymių statistinis ryšys vertintas *chi* kvadrato kriterijumi. Rezultatai buvo laikomi statistiškai reikšmingais, jei paklaidos tikimybės reikšmė $p < 0,05$.

REZULTATAI

Kūno kultūros mokytojų nuostatos dėl komunikacijos tyrimo duomenimis (1 lent.), labiausiai tarp šios nuostatos kintamųjų išsiskiria neatskleistas žiaurumas, kurio vidutinis įvertinimo balas rodo, kad šis komponentas kūno kultūros mokytojams

1 lentelė. Kūno kultūros mokytojų nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų raiška (V ± SP)

Kintamieji	Maksimali balų suma	Įvertinimo balas	Procentas nuo maksimalios balų sumos
Neatskleistas žiaurumas	20	11,20 ± 0,45	56,0
Atviras žiaurumas	45	19,47 ± 1,21	43,3
Pagrįstas negatyvus požiūris	5	2,59 ± 0,11	51,8
Niurzgėjimas	10	3,62 ± 0,26	36,2
Negatyvi bendravimo patirtis	20	5,93 ± 0,49	29,7

Pastaba. V — duomenų vidurkis, SP — standartinė paklaida.

2 lentelė. Neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų sklaida (%)

Kintamieji	Tirtųjų procentas
Neatskleistas žiaurumas (> 10 balų)	41,8
Atviras žiaurumas (> 20 balų)	42,7
Pagrįstas negatyvus požiūris (> 2 balų)	55,5
Niurzgėjimas (> 4 balų)	27,3
Negatyvi bendravimo patirtis (> 10 balų)	24,5

3 lentelė. Neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų skirstinys amžiaus ir lyties grupėse (%)

Kintamieji	Lytis		Amžius	
	Vyrai	Moterys	Įki 40 metų	Per 40 metų
Neatskleistas žiaurumas (> 10 balų)	39,2	43,8	42,4	36,4
Atviras žiaurumas (> 20 balų)	41,2	43,1	37,3	45,5*
Pagrįstas negatyvus požiūris (> 2 balų)	54,9	56,9	51,5	58,8*
Niurzgėjimas (> 4 balų)	39,4	25,9*	30,5	20,5*
Negatyvi bendravimo patirtis (> 10 balų)	31,4	19,0*	22,0	22,7

Pastaba. * — skirtumo patikimumas amžiaus ir lyties grupėse (p < 0,05).

4 lentelė. Neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų skirstinys pedagoginio darbo stažo ir kvalifikacinės kategorijos grupėse (%)

Kintamieji	Stažas		Kategorija	
	Įki 15 metų	Per 15 metų	Mokytojas	Treneris
Neatskleistas žiaurumas (> 10 balų)	37,5	50,0*	37,8	50,0*
Atviras žiaurumas (> 20 balų)	34,4	57,1*	39,2	50,0*
Pagrįstas negatyvus požiūris (> 2 balų)	53,1	61,9*	52,1	58,8*
Niurzgėjimas (> 4 balų)	28,1	28,6	25,7	32,4*
Negatyvi bendravimo patirtis (> 10 balų)	23,4	28,6	21,6	32,4*

Pastaba. * — skirtumo patikimumas pedagoginio darbo stažo ir kvalifikacinės kategorijos grupėse (p < 0,05).

yra būdingas. Būdingas ir negatyvus požiūris į kitus asmenis. Mažiau kūno kultūros mokytojams būdingas niurzgėjimas ir negatyvi bendravimo patirtis.

Įvertinus visus nuostatos dėl komunikacijos kintamuosius nustatyta, kad vidutinis suminis tirtų pedagogų balas yra 54,46 ± 0,52. Taigi 33,6% tirtų kūno kultūros mokytojų surinktų balų suma viršija vidurkį. Vadinasi, šios dalies pedagogų nuostata į komunikaciją yra neigiama.

Tie tyrimo dalyviai, kurių nuostatos dėl atskirų komunikacijos kintamųjų balas viršijo vidurkį, buvo priskiriami prie turinčių neigiamą nuostata (2 lent.).

Iš antroje lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad kūno kultūros mokytojams būdingiausias negatyvus požiūris į kitus žmones. Nemažas procentas tiriamųjų išsiskyrė neatskleistu ir atviru žiaurumu. Mažiau ryškus tirtų pedagogų polinkis negatyvius bendravimo ir socialinio gyvenimo faktus vertinti pernelyg neigiamai (niurzgėjimas). Nebūdinga jiems ir negatyvi bendravimo patirtis.

Atskirai įvertinta neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų sklaida priklausomai nuo amžiaus, lyties (3 lent.) ir nuo pedagoginio darbo stažo bei kvalifikacinės kategorijos (4 lent.).

Trečios lentelės duomenys rodo, kad vyrams, lyginant juos su moterimis, būdingesni tokie neigiamos nuostatos dėl komunikacijos komponentai kaip niurzgėjimas ir negatyvi bendravimo patirtis. Kitų kintamųjų atžvilgiu skirtumas tarp lyčių ne toks ryškus. Įvertinus suminį visų neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų skirstinį lyčių grupėse nustatyta, kad neigiama nuostata būdingesnė vyrams (atitinkamai 57,5 ir 42,5%; p < 0,05).

Kiek daugiau statistiškai reikšmingų skirtumų pastebėta lyginant atskirų neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų raišką amžiaus grupėse. Akivaizdu, kad vyresnio amžiaus tirtiems pedagogams būdingesnis atviras žiaurumas ir pagrįstas negatyvus požiūris į kitus, o jaunesni kūno kultūros mokytojai išsiskiria labiau išreikštu niurzgėjimu. Jiems taip pat būdingesnis ir neatskleistas žiaurumas, nors šio komponento skirtumas statistiškai nėra patikimas.

Ketvirtoje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad pedagoginio darbo stažas, kaip ir tiriamųjų amžius, yra susijęs su atskirais neigiamos nuostatos dėl komunikacijos komponentais. Kuo stažas didesnis, tuo labiau išreikštas atviras žiaurumas,

pagrįstas negatyvus požiūris į kitus ir, skirtingai nuo amžiaus, neatskleistas žiaurumas. Įvertinus suminį visų neigiamos nuostatos dėl komunikacijos kintamųjų skirstinį pedagoginio stažo grupėse pastebėta, kad neigiama nuostata būdingesnė tiems tirtiems kūno kultūros mokytojams, kurių pedagoginis darbo stažas buvo didesnis kaip 15 metų (atitinkamai 54,7 ir 44,4%; $p < 0,05$).

Palyginę kūno kultūros mokytojų, turinčių skirtingas kvalifikacines kategorijas, nuostatų dėl komunikacijos raišką pastebėjome, kad tie mokytojai, kurie yra įgiję sporto šakos trenerio kvalifikaciją, išsiskiria kaip turintys neigiamesnę nuostatą dėl komunikacijos tiek apskritai (atitinkamai 54,8 ir 44,9%; $p < 0,05$), tiek ir pagal visus jos komponentus.

REZULTATŲ APTARIMAS

Nepaisant įvairių nuostatos traktuočių, socialinių mokslų atstovai sutinka, kad svarbiausias nuostatos komponentas — tai „už“ ir „prieš“ veikimas. Šį teiginį galima plačiau paaiškinti I. Ajzen ir M. Fishbein (1980) pastebėjimu apie nuostatos sampratą. Autoriai pažymi, kad asmens nuostatą apibūdina dviprasmiškomis ir painiomis situacijomis išgyvenamo trikdymosi laipsnis. Mat nuostata — tai individo nuomone, emocijomis ir kryptinga elgsena paremtas pozityvus arba negatyvus reagavimas į kurį nors objektą (Bitinas, 2002). Todėl manoma, kad nuostatos apibūdina asmens identitetą (Ryan et al., 2003), o jų stabilumą lemia: 1) kokią patirtį asmuo įgyja esant vienai ar kitai situacijai: kuo aiškesnė patirtis, tuo ryškesnė (stipresnė) nuostata; 2) kiek kartų asmuo vadovavosi konkrečia nuostata (Gordon, 1991 — cit. iš Ryan et al., 2003). Vadinasi, kūno kultūros mokytojų nuostata dėl komunikacijos socialiniame gyvenime gali būti traktuojama kaip antro lygmens nuostata (Bitinas, 2002), kuri formuojasi socialiniam bendravimo poreikiui sąveikaujant su atitinkama situacija, arba kaip prasminė nuostata (Augis, Kočiūnas, 1993), kuria vadovaudamasis asmuo modeliuoja savo elgesį daugeliu panašių situacijų, todėl ši nuostata pasidaro apibendrinta ir virsta charakterio bruožu. Šie teiginiai rodo, kad tirtų asmenų išsakomos nuostatos dėl komunikacijos socialiniame gyvenime jiems padeda arba trukdo profesinėje veikloje formuojant teigiamą mokinių požiūrį į kūno kultūrą kaip mokomąjį dalyką, o svarbiausia, į fizinį aktyvumą visą gyvenimą.

Pirmiausia akcentuotina, kad tyrimas atskleidė tokią kūno kultūros mokytojų nuostatą kaip netiesioginis žiaurumas bendraujant su žmonėmis ir samprotaujant apie juos. Toks vertinamasis reagavimas leidžia teigti, kad tirti kūno kultūros mokytojai dažnai negeranoriškai, įtariai žiūri į daugelį sąveikos dalyvių ir daro neigiamas išvadas apie žmones bei nenoriai atsiliepia į kitų bėdas. Tyrimai apie vaikų lūkesčius dėl kūno kultūros mokytojo rodo: paaugliams — ir berniukams, ir mergaitėms — svarbu, kad kūno kultūros mokytojas būtų gerai fiziškai pasirengęs (atitinkamai 1,91 ir 1,99 balo pagal Likerto skalę) ir draugiškas (atitinkamai 1,95 ir 1,97 balo) (Ryan et al., 2003). Kaip matyti, mergaitės labiau nei berniukai vertina kūno kultūros mokytojo draugiškumą. Minėti autoriai atskleidė, kad labiausiai paaugliai nemėgsta mokytojų, kurie nesivadovauja pamokoje tokia nuostata kaip noriai bendrauti su įvairių gebėjimų mokiniais. Kadangi šių autorių tyrimai panašūs į anksčiau atliktus (Aicinena, 1991), tai galima manyti, kad mokytojai dažnai nepateisina mokinių lūkesčių. Tokia prielaida formuluotina ir dėl kitos tyrimo metu išryškėjusios kūno kultūros mokytojų nuostatos — komunikacijos socialiniame gyvenime. Paaiškėjo, kad tirti specialistai turi pagrįstą neigiamą nuostatą dėl minėtosios komunikacijos. Tai reiškia, kad kūno kultūros mokytojai dažnai turi faktų, kurie leidžia jiems blogai vertinti kai kuriuos bendravimo situacijos dalyvius. Be to, jie gali argumentuoti, kodėl neigiamai apibūdina kai kuriuos socialinės sąveikos momentus. Tokia nuostata vertintina kaip tyrimo metu atskleistas teigiamas kūno kultūros mokytojų bruožas, nes veikiant ir profesiniame, ir asmeniniame gyvenime neišvengiamai susiduriama su reiškiniais, kurie kelia pyktį, neviltį, liūdesį. Tirti pedagogai žiūri ne pro rožinius akinius į bendravimo situaciją, nes iš savo patirties jie žino nemažai komunikacijos atvejų, kurie traktuotini kaip neigiami. Mat tyrimas atskleidė, kad tirti vyresnio amžiaus kūno kultūros mokytojai dažniau nei jaunesni jų kolegos vadovaujasi tokiais požiūriais į komunikaciją socialiniame gyvenime, taigi ir profesiniame, kaip atviras žiaurumas su bendravimo situacijos dalyviais bei pagrįstai neigiamas bendravimo situacijos ir jos dalyvių vertinimas. Vadinasi, gyvenimiškoji patirtis skatina juos dažnai stereotipiškai mąstyti, t. y. kas vakar buvo juodas, tas ir šiandien bus juodas. Tokia jų pozicija galėtų neigiamai veikti tuos mokinius, kuriems nesiseka kūno kultūros veikloje. Mat šališkas požiūris į mokinius dėl jų

gebėjimų — tai tokia kūno kultūros mokytojo savybė, kurią tirti mokiniai nurodo kaip labiausiai neigiamą (Ryan et al., 2003). Be to, minėtoji nuostata gali trukdyti mokytojui demonstruoti norą išmokyti įvairių fizinių galių mokinius bei teigiamai vertinti ne tik jų rezultatus, bet ir pastangas. O mokinių populiacijos tyrimai rodo, kad kūno kultūros pamokose jie dažnai nepasitiki savimi (30%), nėra ramūs (25%), savarankiški (25%), žvalūs (20%) (Фонарѐв, Панфилова, 2004).

Be to, M. D. Luke ir L. D. Cope (1994) nustatė: nors įvairaus amžiaus mokiniai dažniau teigiamai vertina mokytojo elgseną, jie nori turėti galimybę ne tik rinktis veiklą pamokoje, bet ir būti įvertinti atsižvelgiant į pastangas. Pažymima, kad 7 klasėje mokiniai reikliau vertina mokytoją ir pamoką, todėl kūno kultūros mokytojai privalo daugiau dėmesio skirti savo elgsenai. Vadinasi, derėtų mokytojams atsisakyti tokio, kad ir pagrįsto, paauglių vertinimo kaip „jie patys nežino, ko nori“.

Verta pažymėti, kad jaunesni mokytojai dažniau nei vyresni jų kolegos vertina aplinkinius nepagrįstai apibendrinami neigiamus socialinės sąveikos faktus bei socialinio gyvenimo reiškinius. Kitaip tariant, jiems būdingas niurzgėjimas bendraujant. Tai rodo, kad šie pedagogai dažnai nepatenkinti mokinių norais dėl fizinės veiklos turinio ir formų. O anksčiau aptarti tyrimai ir J. P. Piech, J. Wojnar (2002), A. Vilko ir

R. Kviklienės (2003) duomenys rodo, kad kuo vyresni mokiniai, tuo mažesnis jų pasitenkinimas kūno kultūros pamokų turiniu bei organizavimu, nors dauguma mergaičių ir berniukų pripažįsta teigiamą fizinio lavinimo poveikį jų organizmui, o ypač kūno įvaizdžio formavimui.

Apibendrinant teigtina, kad tirtų kūno kultūros mokytojų nuostatomis dėl komunikacijos socialiniame gyvenime būdingas autoritarinis reiklumas (Bitinas, 2000), kuris rodo, kad negerbiamas ugdytinių asmenybės aktualusis lygmuo, arba labiau pedagoginis liberalumas, kada ugdytiniai negerbiami kaip potencialių galimybių subjektai. Tai reiškia, kad ugdymas per kūno kultūros pamokas dažnai vyksta ignoruojant tokį pagrindinį pedagoginės veiklos principą kaip pagarba ir reiklumas moksleiviui kaip asmenybei.

IŠVADOS

1. Kūno kultūros mokytojų dažniau neigiama nei teigiama nuostata dėl komunikacijos atskleidžia situaciją kūno kultūros veikloje, kurią retokai galima būtų apibūdinti kaip pedagoginį demokratiškumą.
2. Vyresni kūno kultūros mokytojai dėl amžiaus, taigi ir profesinės bei gyvenimiškos patirties, dažniau nei jaunesni pedagogai modeliuoja bendravimo situacijas vadovaudamiesi kauzaliniosios atribucijos principais.

LITERATŪRA

- Aicinena, S. (1991). The teacher and student attitudes toward physical education. *Physical Educator*, 48 (1), 28—32.
- Ajzen, I., Fishbein, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Englewood Cliffs, N J: Prentice-Hall.
- Arbogast, G., Chandler, J. P. (2005). Class management behaviors of effective physical educators. *Strategies*, 19 (1), 7—10.
- Augis, R., Kočiūnas, R. (Red.) (1993). *Psichologijos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Bitinas, B. (2004). *Hodegetika. Auklėjimo teorija ir technologijos*. Vilnius: Kronta.
- Bitinas, B. (2002). *Pedagoginės diagnostikos pagrindai*. Vilnius: Parama.
- Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
- Laker, A. (2000). *Beyond the Boundaries of Physical Education*. London and New York: Routledge Falmer.
- Luke, M. D., Cope, L. D. (1994). Student attitudes toward teacher behavior and program content in school physical education. *Physical Educator*, 51 (2), 57—67.
- Martin, L. T. (2002). Perceptions of high, average and low performance of second graders about physical education and physical education teachers. *Physical Educator*, 59 (4), 204—221.
- Piech, J. P., Wojnar, J. (2002). Moksleivių nuomonės ir lūkesčiai vertinant fizinio auklėjimo dalyką kai kurių Europos Sąjungos šalių mokyklose. *Sporto mokslas*, 2 (28), 62—67.
- Ryan, S., Fleming, D., Maina, M. (2003). Attitudes of middle school students toward their physical education teachers and classes. *Physical Educator*, 60 (2), 28—42.
- Vilkas, A., Kviklienė, R. (2003). Mergaičių paauglių fizinių ypatybių lavinimas aerobikos edukacine sistema per kūno kultūros pamokas. *Sporto mokslas*, 4 (34), 47—53.
- Vilkas, A., Raškauskienė, J. (2005). 5—12 klasių mergaičių požiūris į kūno kultūrą formavimasis ir kaita. *Sporto mokslas*, 3 (41), 66—71.

Бойко, В. В. (2000). Методика диагностики коммуникативной установки. В Д. Я. Райгородский (Ред.), *Психологические тесты* (Том 2, 298—302). Самара: Издательский дом «БАХРАХ».

Назарова, В. А. (2004). Учащиеся об уроках и учителе. *Физическая культура в школе*, 4, 47—48.

Фонарёв, Д. В., Панфилова, Е. А. (2004). Психологический анализ процесса адаптации учащихся к физическим нагрузкам в спортивно ориентированном физическом воспитании. *Физическая культура*, 4, 13—16.

ATTITUDE OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS TOWARDS COMMUNICATION AS DETERMINANT OF SCHOOLCHILDREN'S ATTITUDE TOWARDS PHYSICAL SELF-EDUCATION

Vilija Fominienė, Laimutė Kardelienė, Kęstutis Kardelis
Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

The article discusses schoolchildren's attitude towards the factors influencing their physical self-education. On the basis of other research the article suggests two main factors influencing schoolchildren's attitudes towards physical activity: physical education teachers' behavior and the content of physical education lessons. The aim of the present research was to reveal the peculiarities of physical education teachers' attitudes towards communication as a determinant of schoolchildren's attitude towards physical self-education. It should be noted that research hypothesis about negative attitude of physical education teachers towards communication was raised referring to the foreign and Lithuanian research in the sphere of pedagogical communication and the conception of meaningful attitude (Augis, Kočiūnas, 1993).

The sample consisted of 110 physical education teachers randomly selected from secondary schools in Lithuanian cities. The research applied V. V. Bojko (2000) test consisting of five scales including unrevealed cruelty of people in communication with others and reflecting about others, demonstrated cruelty in communication, reasonably negative attitudes towards the participants of the communication situation, muttering about gratuitously negatively evaluated communication moments, and negative communication experience. The study established that the attitude of physical education teachers, research participants, towards communication in their social life more manifested indirect cruelty and reasonably negative attitude towards the participants of communication, and less typical of them were such variables of communication attitudes as muttering in communication and negative communication experience. Besides, research data indicated that 33.6 percent of the researched teachers demonstrated negative attitude towards communication. It is worth noting that more male physical education teachers compared to female teachers expressed negative attitudes towards communication in their social lives (57.3 percent and 42.5 percent respectively, $p < 0.05$). Research results suggest the following conclusions: 1) physical education teachers manifest more negative than positive attitudes towards communication, which reveals the situation in the physical activities that can seldom be characterized as pedagogical democracy; 2) due to their age and professional experience and their experience of life physical education teachers compared to their younger colleagues model their communication situations on the basis of the principles of causal attribution.

Keywords: physical education lesson, attitude towards communication, attitude towards self-education, pedagogical democracy.

Gauta 2006 m. rugsėjo 12 d.
Received on September 12, 2006

Priimta 2006 m. gruodžio 6 d.
Accepted on December 6, 2006

Vilija Fominienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 302637
E-mail v.fominiene@lkka.lt